

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1) ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ

1.1) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ Harrod-Domar

Harrod-Domar มีแนวคิดว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ การออมภายในประเทศ แต่การออมภายในประเทศมักไม่เพียงพอกับการลงทุนในประเทศที่มีการขยายตัวอย่างมาก เงินทุนจากต่างประเทศจึงเข้ามามีบทบาทร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศนั้น

สมการความสัมพันธ์ของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับอัตราการออมเป็นดังนี้

$$g = s / k$$

โดยที่ g = อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

s = อัตราการออมในประเทศ

k = อัตราการเพิ่มทุนต่อผลผลิต

ถ้าค่า k คงที่ และมีเงินทุนจากต่างประเทศไหลเข้ามาในลักษณะของเงินลงทุน โดยตรง หรือเงินให้ภาคเอกชนหรือรัฐบาลกู้ยืม การลงทุนของประเทศจะสูงขึ้นได้ แม้อัตราการออมของประเทศจะคงเดิม สมการจึงเป็น

$$g = (s + f_c) / k$$

โดยที่ f_c = อัตราการไหลเข้าของเงินทุนภายนอก

ดังนั้นเงินทุนจากต่างประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการยกระดับการลงทุนของประเทศให้อยู่ในระดับที่ประเทศนั้นต้องการในกรณีที่เงินออมในประเทศมีไม่เพียงพอกับการลงทุน

1.2) ทฤษฎีพัฒนาเศรษฐกิจ: ขั้นตอนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ Rostow
Rostow ได้แบ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจออกเป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

1.2.1 สังคมแบบโบราณ (The Traditional Society) ระบบเศรษฐกิจขั้นด้อยพัฒนา ผลิตเพื่อเลี้ยงตนเอง ผลผลิตเป็นไปตามกฎการลดน้อยถอยลงของผลได้ ผลผลิตต่อบุคคลต่ำ มีระบบชนชั้น

1.2.2 สภาวะก่อนที่ระบบเศรษฐกิจจะทะยานขึ้น (The Preconditions for Take-Off) ระบบเศรษฐกิจและสังคมเก่า ๆ เริ่มถูกทำลายลง มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การจัดรูปแบบองค์กร มีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ การย้ายถิ่น การค้าและการขนส่งเริ่มขยายตัว เริ่มมีการนำวิธีการผลิตใหม่ๆ มาใช้ สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจคืออะไร

1.2.3 ขึ้นทะยานขึ้น (The Take-Off) อุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจได้ถูกทำลาย อุตสาหกรรมขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการนำความรู้ใหม่ๆ มาใช้ และมีการนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เริ่มทำการเกษตรเพื่อการค้า

1.2.4 ขึ้นผลักดันไปสู่ความเจริญเติบโตเต็มที่ (The Drive to Maturity) ขั้นตอนนี้มีระยะเวลานาน เศรษฐกิจเจริญเติบโตในอัตราสม่ำเสมอ มีประสิทธิภาพการผลิตดี มีการผลิตสินค้าในประเทศแทนการนำเข้าใช้เทคนิควิชาการและการผลิตที่ยังยากซับซ้อน

1.2.5 ขั้นที่มีการบริโภคอย่างขนานใหญ่ (The Age of High Mass Consumption) สาขานำของระบบเศรษฐกิจเริ่มหันไปผลิตสินค้าบริโภคคงทนถาวรและบริการต่างๆ ขยายไป ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถบริโภคสินค้าได้ทุกอย่าง สัดส่วนของแรงงานเพิ่มขึ้น สังคมมีสวัสดิการและความมั่นคงเพิ่มขึ้น

2) แนวคิดของการออม

การออมกับกระแสรายได้และรายจ่าย

การออมคือการออมทรัพย์ การออมของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริงและการบริโภคของครัวเรือนอย่างมาก ด้วยเหตุที่ว่าหลังจากที่ครัวเรือนได้รับรายได้มาแล้ว เมื่อนำไปหักภาษีออก รายได้ดังกล่าวถือเป็นรายได้ที่ครัวเรือนสามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง ครัวเรือนจะจัดสรรรายได้ ส่วนนี้ไปใช้เพื่อการบริโภค ส่วนที่เหลือจึงค่อยเก็บออมไว้เป็นเงินสะสม การออมเงินส่วนที่เหลือนี้เรียกว่า "การออมทรัพย์" การออมเปรียบเป็นส่วนร่วของวงจรการหมุนเวียนของกระแสรายได้ ซึ่งเป็นผลให้กระแสรายได้ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งมีค่าไม่เท่ากับกระแสรายจ่ายในช่วงเวลานั้น สามารถเขียนสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง ค่าใช้จ่าย และปริมาณการออมได้ ดังนี้

$$Y = C + S \quad (1)$$

Y คือ รายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง
C คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค
S คือ ปริมาณการออม

ตัววัดค่าพฤติกรรมการออม

ตัววัดค่าพฤติกรรมการออมที่นิยมใช้กัน คือ APS (average propensity to save : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม) เป็นค่าที่แสดงให้เห็นว่ารายได้ 1 หน่วย ครัวเรือนจะทำการออมเก็บไว้เท่าไร บ่งชี้ให้ทราบถึงพฤติกรรมในการจัดสรรรายได้ไปในการออมของครัวเรือน และ MPS (marginal propensity to save : ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม) เป็นค่าที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ปริมาณการออมจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าไร บ่งชี้ให้ทราบถึงผลของการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ที่กระทบต่อพฤติกรรมการออมว่ามีมากน้อยเพียงใด ทั้งค่า APS และ MPS สามารถหาได้โดย

$$APS = S/Y \quad (2)$$

$$MPS = \Delta S / \Delta Y \quad (3)$$

ความสัมพันธ์ระหว่างค่าความโน้มเอียงในการบริโภคและการออม

นักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปจะกล่าวถึงการออมและการบริโภคควบคู่กัน ไปเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากต่างก็เป็นส่วนหนึ่งที่แยกออกมาจากรายได้ของครัวเรือนที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง ถ้าปริมาณการออมรวมกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมีค่าเท่ากับรายได้ที่ครัวเรือนสามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริงพอดีตามสมการ (1) เมื่อทำการย้ายข้างสมการจะได้ว่า

$$C + S = Y$$

$$(C/Y) + (S/Y) = (Y/Y)$$

$$APC + APS = 1 \quad (4)$$

และ

$$(\Delta C / \Delta Y) + (\Delta S / \Delta Y) = (\Delta Y / \Delta Y)$$

$$MPC + MPS = 1 \quad (5)$$

ค่า APC และ MPC คือ ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (average propensity to consume) และ ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (marginal propensity to consume) ตามลำดับ ซึ่งในความหมายก็คล้ายกับ APS และ MPS ต่างกันแต่มองในแง่ของการบริโภคมากกว่าการออม

3) การเก็บเงินออมเพื่อการลงทุน

เมื่อบุคคลหนึ่งได้รับเงินได้เขาอาจใช้จ่ายได้และ/หรือเก็บออมเงินที่ได้นั้นไว้ หากเขาเลือกที่จะเก็บออมหรือใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ เขาต้องตัดสินใจว่าจะออมโดยวิธีใด ในทางกลับกันบางคนอาจต้องการใช้จ่ายมากกว่าจำนวนเงินที่เข้ามาหาได้เป็นผลให้เกิดการกู้ยืมขึ้นเป็นจำนวนหนึ่ง เขาต้องตัดสินใจว่าจะกู้ยืมจากแหล่งใด เมื่อใดที่รายได้ในปัจจุบันมีมูลค่าสูงกว่าการใช้จ่ายในปัจจุบันจะมีการเก็บออมรายได้ส่วนเกินเอาไว้ ในขณะที่เดียวกันหลาย ๆ คนอาจรู้สึกว่าน่าจะชะลอการใช้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งลงในปัจจุบัน แล้วเก็บออมด้วยวิธีอื่นเพื่อให้เงินจำนวนนั้นงอกเงยขึ้นเพื่อใช้จ่ายในอนาคตได้มากขึ้น การพิจารณาว่าจะชะลอการบริโภคในวันนี้ไว้เพื่อการบริโภคที่มากขึ้นในอนาคตนี้เองเป็นที่มาของการออมเพื่อการลงทุน โดยจำนวนเงินที่งอกเงยขึ้นก็คือผลตอบแทนจากการลงทุน ในทางตรงกันข้ามเมื่อใดที่รายได้ในปัจจุบันมีน้อยกว่าความต้องการบริโภคในปัจจุบัน บุคคลนั้นก็จะพิจารณาถึงเอารายได้ที่จะได้รับในอนาคตมาบริโภคก่อน ซึ่งทำได้โดยการกู้ยืมที่สัญญาว่าจะชำระเงินกู้ (ด้วยรายได้) ในอนาคต โดยเงินที่ชำระคืนย่อมมีจำนวนมากกว่าจำนวนเงินเมื่อแรกยืม จำนวนเงินที่สูงขึ้นก็คือดอกเบี้ยเงินกู้ เงินที่กู้ยืมมาอาจใช้เพื่อการบริโภคหรือนำมาลงทุนที่คาดว่าจะให้ผลตอบแทนมากกว่าต้นทุนการกู้ยืมที่จ่ายออกไป

4) ทฤษฎีเสาหลัก 3 ต้น (Three Pillars Theory) ของธนาคารโลก

ธนาคารโลก (World Bank) นำระบบการออมเพื่อเกษียณอายุหรือระบบบำนาญเสนอเป็นการทั่วไปที่สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ที่เรียกกันว่า "ทฤษฎีเสาหลัก 3 ต้น"

1st Pillar: Public mandated, Publicly managed, Defined benefit system เป็นระบบแบบบังคับ โดยประชาชนจ่ายส่วนหนึ่งและรัฐจะจ่ายเงินอุดหนุนอีกส่วนหนึ่ง บริหารโดยหน่วยงานของรัฐกำหนดผลประโยชน์เป็นอัตราขั้นต่ำที่สมาชิกจะได้รับ

2nd Pillar: Public mandated, Privately managed, Defined contribution system เป็นระบบแบบบังคับ โดยรัฐบังคับให้ประชาชนออมเพื่อเพิ่มหลักประกันในยามชราโดยอาศัยผลแห่งการทำงานของตนเอง รูปแบบการออมเป็นบัญชีรายบุคคล เอกชนเป็นผู้บริหาร

3rd Pillar : Privately managed, voluntary savings, Defined contribution system เป็นระบบการออมแบบสมัครใจ รูปแบบการออมเป็นบัญชีรายบุคคล เอกชนเป็นผู้บริหาร รัฐให้การสนับสนุนด้วยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี

ทฤษฎีเสาหลัก 3 ต้นเปรียบเสมือนตาค้ำที่จะรองรับไว้ให้สามารถใช้ชีวิตหลังเกษียณได้โดยไม่ลำบาก การออมเงินผ่านเฉพาะเสาหลักต้นที่ 1 อาจมีเงินออมเพียงน้อยนิดไม่เพียงพอกับค่าครองชีพที่นับวันจะมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ และในอนาคตภาระของรัฐบาลมีมากขึ้น สวัสดิการจากเงินกองทุนอาจลดลงหรือมีจำกัดไม่เพียงพอ จึงควรมีเสาหลักต้นที่ 3 ที่ใช้หลักการพึ่งตนเองรองรับไว้เพื่อความอุ่นใจได้ว่าจะมีเงินก้อนไว้ใช้เพิ่มเติมจากเสาหลักต้นที่ 1

5) ทฤษฎีการบริโภคมวลรวม

5.1) ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Theory of Consumption) ของ John Maynard Keynes

Keynes ได้อธิบายพฤติกรรมกรรมการบริโภคว่า โดยเฉลี่ยแล้วคนจะเพิ่มการบริโภคเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคจะไม่มากเท่ากับการเพิ่มของรายได้ หมายความว่าเมื่อคนมีระดับของรายได้สูงขึ้นจะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภคมีมากขึ้น การออมจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นและครอบครัวมีสิ่งของเพื่อการอุปโภคและบริโภคเพียงพอ ด้วยเหตุผลเช่นนี้ เมื่อคนมีรายได้เพิ่มขึ้นสัดส่วนการออมก็จะสูงขึ้น

5.2) ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Theory of Consumption) ของ James S. Duesenberry

Duesenberry มีแนวคิดว่าการบริโภคไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สัมบูรณ์เท่านั้น แต่มีความสัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบกับบุคคลอื่นด้วย ผู้บริโภคจะสนใจมองรายได้เปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม จึงมีความพยายามรักษามาตรฐานการครองชีพของตนเองให้ได้ใกล้เคียงกับมาตรฐานโดยเฉลี่ยของสังคม หรือเพื่อนบ้าน ขณะเดียวกันการบริโภคนั้นยังขึ้นกับระดับการบริโภคในงวดก่อนๆ โดยผู้บริโภคพยายามจะรักษามาตรฐานการครองชีพของตนเองให้สูงเท่าที่เคยมีในช่วงที่ผ่านมา

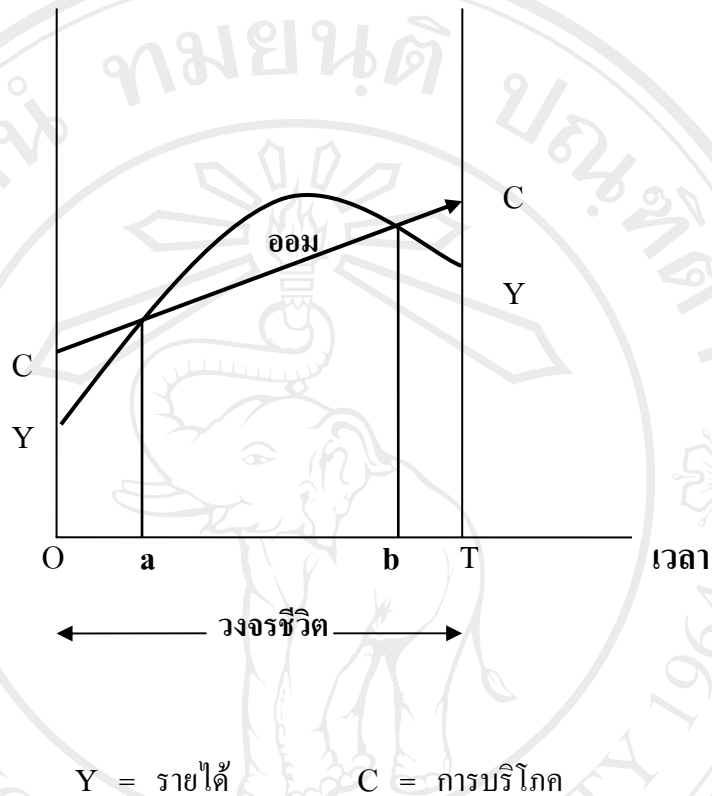
5.3) ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้ถาวร (Permanent Income Theory of Consumption) ของ Milton Friedman

Friedman มีแนวคิดว่าการที่ผู้บริโภคเลือกระดับการบริโภคในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุด ภายใต้ขีดจำกัดของรายได้ตลอดชีวิต เขาเสนอว่าการบริโภคขึ้นกับรายได้เฉลี่ยที่ได้รับทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วย โดยรายได้เฉลี่ยนี้เขาให้ชื่อว่ารายได้ถาวร นอกจากนี้เขายังบอกถึงความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างรายได้กับการบริโภคนั้น รายได้ถาวรจะเป็นสัดส่วนคงที่กับการบริโภคถาวร โดยขึ้นกับอัตราดอกเบี้ย ราคาสินค้า และอัตราส่วนของทรัพย์สินสมบัติที่เป็นสิ่งของกับทรัพย์สินสมบัติรวม

5.4) ทฤษฎีการบริโภคตลอดวงจรชีวิต (Life Cycle Theory of Consumption) ของ Franco Modigliani, Albert Ando และ Richard Brumberg

Modigliani และคณะมีแนวคิดว่าการตัดสินใจในการบริโภคของบุคคลก่อนข้างมีเสถียรภาพตลอดวงจรชีวิต เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดชีวิต เพราะเชื่อว่าการบริโภคไม่ได้ขึ้นกับรายได้ในขณะนั้นเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับราคาคะเนรายได้ตลอดอายุขัยทั้งหมด คือตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคตอีกด้วย บุคคลมักจะเก็บออมเงินไว้ขณะที่ทำงานเพื่อให้ได้เงินออมเพียงพอต่อแผนการบริโภคซึ่งวางไว้สำหรับตอนเกษียณอายุ เมื่อบุคคลวางแผนจะบริโภคในระดับที่คงตัวตลอดวงจรชีวิต ขณะที่รายได้ต่อปีของบุคคลเมื่อมีอายุน้อยมักจะมีอยู่ในระดับต่ำและจะเพิ่มขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น ทำให้มีรายได้สูงสุดตอนกลางชีวิต จนกระทั่งเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะมีรายได้ลดลงอีกครั้ง จึงทำให้การออมนั้นต่ำในช่วงปีแรกที่เริ่มงานและจะสูงขึ้นในปีหลังๆ เหตุผลที่นำมาอธิบายคือประสิทธิภาพในการผลิต โดยในตอนต้นของชีวิตบุคคลจะมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำแล้วจะค่อย ๆ สูงขึ้นในตอนกลางของชีวิต และกลับมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำลงในตอนปลายชีวิต บุคคลที่เข้าสู่ตลาดแรงงานซึ่งคาดว่ารายได้ของตนจะสูงขึ้นตลอดเวลา นั้น มักมีความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (APC: Average Propensity to Consume) มีค่ามากกว่า 1 ในขณะที่ APC ของผู้ที่ใกล้เกษียณจะมีค่าน้อยกว่า 1 ซึ่งพฤติกรรมนี้สอดคล้องกับการศึกษาแบบภาคตัดขวางที่พบว่า บุคคลที่มีรายได้ต่ำมีแนวโน้มที่จะไม่ออม แต่บุคคลที่มีรายได้สูงก็มีแนวโน้มที่จะออม ดังนั้นจึงคาดว่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (APC) จะคงตัวตลอดเวลา ถ้ากำลังแรงงานประกอบไปด้วยสัดส่วนของวัยหนุ่มสาว วัยกลางคน และวัยชราเท่าๆกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาแบบอนุกรม และปัจจัยที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคภายใต้สมมติฐานนี้ก็คือ ดอกเบี้ยที่ได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงิน รายได้จากมรดก อายุเมื่อเกษียณ และจำนวนปีของการเกษียณอายุที่คาดไว้ ดังแสดงไว้ในรูปที่ 2.1

จำนวนเงิน

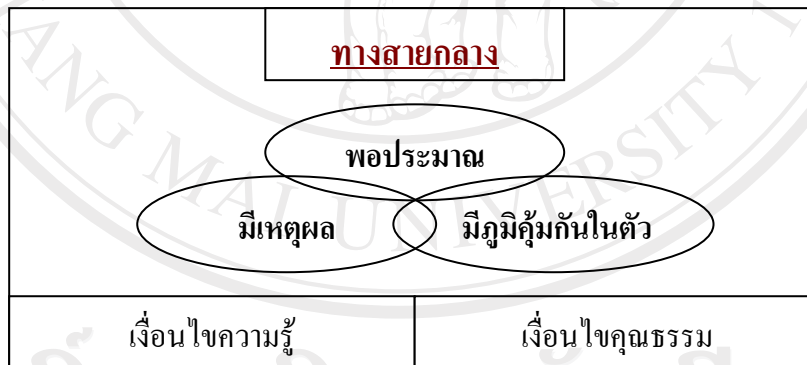
รูปที่ 2.1 การบริโภคตามทฤษฎีการบริโภคตลอดวงจรชีวิต

จากรูปที่ 2.1 แสดงให้เห็นแบบแผนของรายได้และการบริโภค โดยสมมติให้วงจรชีวิตของคนคือ OT ในระยะเริ่มต้นของชีวิต (O-a) เป็นการทำงานที่มีประสพการณ์น้อย รายได้จะต่ำกว่าการบริโภค จึงมีการกู้ยืมเงินมาเพื่อการบริโภค ในระยะกลางของชีวิต(a-b) จะเริ่มมีการออมเพื่อนำเงินไปใช้หนี้ที่ได้กู้ขึ้นในช่วงต้นของชีวิต และออมไว้ใช้เมื่อตอนปลายชีวิตด้วย ในช่วงท้ายชีวิต (b-T) ประสิทธิภาพในการทำงานจะต่ำ รายได้ก็จะต่ำกว่าการบริโภคเช่นกัน(เส้นYY) ส่วนการบริโภคนั้นยังอยู่ในระดับสูง ผู้บริโภคจะพยายามรักษาระดับการบริโภคที่ค่อนข้างคงที่หรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย (เส้นCC) และช่วงนี้บุคคลจะนำเงินออมที่สะสมไว้มาใช้จ่ายในระยะหลังการเกษียณอายุจนถึงชีวิตลง

6) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นปรัชญานำทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดกว่า 30 ปี และภายหลังที่เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศ พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำให้นำมาใช้เป็นแนวทางแก้ไข เพื่อให้ประเทศสามารถรอดพ้นและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยหลักการที่สำคัญคือการปฏิบัติที่ไม่ประมาท เน้นให้ดำเนินชีวิตบน “ทางสายกลาง” ก็คือ ความพอเหมาะพอดี ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินฐานะ แต่ก็ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวจนขาดแคลน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันในตัว รวมทั้งเงื่อนไขอีก 2 ข้อคือ การมีความรู้ และมีคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน ทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชาวไทยในที่สุด

รูปที่ 2.2 แสดงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7) ความรู้ด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล

การบริหารการเงินส่วนบุคคลเป็นการจัดระเบียบการเงินของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการรู้จักหาเงินเข้ามาและใช้จ่ายออกไปอย่างถูกต้องไม่เกิดปัญหาขาดสภาพคล่อง นอกจากนี้ยังต้องมีการออมและเลือกลงทุน เพื่อนำความมั่งคั่งมาสู่ตนเองและครอบครัว เมื่อการบริหารการเงินของครัวเรือนมีประสิทธิภาพก็จะเป็นรากฐานความมั่นคงให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ

7.1) แหล่งที่มาของรายได้

รายได้ของบุคคลมาได้จากหลายทาง เช่น งานประจำ งานอดิเรก ดอกผลจากทรัพย์สินที่ลงทุน บำเหน็จบำนาญ และสวัสดิการต่างๆ การที่บุคคลจะมีรายได้มากน้อยเพียงใดมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด ได้แก่

อายุ โดยทั่วไป ผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนซึ่งมีอายุระหว่าง 35-55 ปี จะมีความสามารถในการหารายได้สูงกว่าวัยอื่น

การศึกษา เป็นตัวกำหนดรายได้อย่างหนึ่ง ผู้ที่จบการศึกษาสูงมักมีรายได้มากกว่าผู้มีการศึกษาค่ำกว่า

อาชีพ การเลือกอาชีพมีผลทำให้บุคคลมีรายได้แตกต่างกัน ซึ่งการเลือกอาชีพมีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษาด้วย

คุณสมบัติส่วนตัว ความสามารถ ความชำนาญ บุคลิกภาพ ทัศนคติ และถำนิยม ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ตลอดจนการหารายได้

7.2) แหล่งใช้ไปของรายได้

รายได้อาจถูกนำไปจ่ายเพื่อการจัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้เป็นการใช้จ่ายเพื่อซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก การใช้จ่ายเกี่ยวกับภาระทางการเงิน เช่น ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ ค่าภาษี เป็นต้น

7.3) การออม

บุคคลจะต้องมีการออมเงินไว้ใช้จ่ายในอนาคต ด้วยเหตุผลต่างๆ ได้แก่ การออมเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน เพื่อการประกันชีวิต เพื่อการศึกษา เพื่อการซื้อบ้าน เพื่อใช้จ่ายเมื่อว่างงาน เพื่อใช้จ่ายยามชรา เพื่อเสริมความมั่นคงของฐานะทางครอบครัว และเพื่อการลงทุนโดยหวังผลตอบแทน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชารินทร์ นัทรไชยสิทธิกุล (2543) ได้วิเคราะห์การออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมภาคครัวเรือนโดยรวมของจังหวัดเชียงใหม่คือ รายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง โดยรายได้มีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาดของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการ

ออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงข้ามกัน สำหรับจุดมุ่งหมายของการออมก็เพื่อใช้ในยามเจ็บป่วยหรือยามชรา ซึ่งเป็นการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตมากกว่าเพื่อหาผลประโยชน์

พนม กิติวัง (2543) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการออมของครัวเรือนยังให้ความสำคัญกับการออมกับสถาบันการเงินค่อนข้างสูง รองลงมาจะออมในรูปแบบของกรรมธรรม์ประกันชีวิต การฝากแชร์ การซื้อหลักทรัพย์ การซื้อพันธบัตร และสลากของธนาคาร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนพบว่ามีตัวแปร 2 ตัวแปรคือ รายได้ของครัวเรือน และอายุของหัวหน้าครัวเรือน สำหรับแนวโน้มการออมของครัวเรือนในอนาคต พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คาดว่าจะออม โดยให้ความสำคัญในด้านความมั่นคง และผลตอบแทน

ไพโรจน์ เภาวิจิตร (2543) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ผลต่อพฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พฤติกรรมการออมของกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการออมไม่แน่นอน วัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายเวลาเจ็บป่วย รูปแบบการออมส่วนใหญ่เป็นแบบเงินฝากออมทรัพย์ โดยเลือกการออมทรัพย์กับธนาคารพาณิชย์เพราะมีความมั่นคง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระดับรายได้ และอาชีพ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ทองคำ ศรีสวัสดิ์ (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อออมของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนพระฤทัยเชียงใหม่ จำกัด พบว่า อายุ ความรู้ความเข้าใจในจิตตารมณ์ และผลตอบแทนที่ได้รับจากสหกรณ์ มีผลกระทบต่อออมของสมาชิกในเชิงบวก สำหรับค่าใช้จ่ายในการบริโภค มีผลกระทบต่อออมของสมาชิกในเชิงลบ ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการออมของสมาชิก พบว่าร้อยละ 56 ไม่ใช้บริการเงินฝากกับสหกรณ์เนื่องจากไม่สะดวกในการฝาก-ถอน นอกจากนั้นสมาชิกยังอยากให้ปรับอัตราดอกเบี้ยในระดับที่สมาชิกพอใจ คือ สูงกว่าดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์

ธิดารัตน์ สงวนศักดิ์ (2545) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของผู้มีรายได้ประจำ กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 1 (เชียงใหม่) ภาคเหนือ และพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การออมมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในยามเจ็บป่วยหรือชรา ทำการ

ออมโดยสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ฝากเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ ฝากเงินกับสถาบันการเงินแบบออมทรัพย์ และการออมในรูปแบบอื่นๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการออมคือ ส่วนประสมทางการตลาดของสถาบันการเงิน การพัฒนาของเทคโนโลยี และการณรงค์ของภาครัฐในการให้ใช้ของที่ผลิตในประเทศไทย

ปณต พรหมณ์พันธุ์ (2546) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ผลต่อการออมของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการออมส่วนใหญ่เป็นการออมทรัพย์กับธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นๆ วัตถุประสงค์ในการออมเพื่อการศึกษาของตนเองและบุคคลในครอบครัว สาเหตุที่ไม่มีการออม ส่วนใหญ่เนื่องจากปัญหาหนี้สินและภาระรายจ่ายเพื่อการบริโภค ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการออม ได้แก่ รายได้ของตนเอง รายได้ของภรรยา อายุ จำนวนบุตร จำนวนผู้ได้บังคับบัญชา และรายจ่าย โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการออมของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved